

Dit is het eerste bulletin van de Suriname Economic Oversight Board (SEOB), sinds de ondertekening van de Memorandum of Understanding (MoU) met de Surinaamse overheid op 1 juni 2023. De SEOB zal elke maand een bulletin uitgeven, waarin de voortgang van het IMF-programma en de voornaamste ontwikkelingen die betrekking hebben op dit programma worden belicht. Op de website van SEOB, www.seob.sr, zullen er regelmatig statistieken en maatregelen, die betrekking hebben op het IMF-programma, overzichtelijk gepresenteerd worden.

De SEOB zal bij elke uitgave van het bulletin, deze aanpassen en aanscherpen op basis van feedback vanuit de diverse belanghebbenden. Met het ministerie van Financiën en Planning en de Centrale Bank van Suriname zal ook worden nagegaan op welke manier de informatievoorziening geoptimaliseerd kan worden, zodat de monitoring kan geschieden op basis van data die maandelijks beschikbaar is. Het IMF-programma heeft 6 thema's:

- a) Herstel van fiscale discipline
- b) Herstructurering van schulden
- c) Bestrijden van inflatie
- d) Aanpak van risico's in de bancaire sector
- e) Versterken van de Centrale Bank van Suriname
- f) Anti-witwassen en terrorismefinanciering en Governance

Bulletin #01 presenteert met name de belangrijkste recente economische ontwikkelingen (a, b, & c) in verhouding tot het IMF-programma. In vervolg publicaties zal de SEOB de uitvoering van de overige thema's en het sociaal programma verder belichten.

Belangrijkste ontwikkelingen

- De prijzen blijven stijgen in 2023. De jaar-op-jaar inflatie (voorts: inflatie) lag vanaf januari 2023 boven 55%, terwijl de wisselkoersen bleven stijgen. In het IMF-programma is de inflatie voor 2023 geschat op 36%.
- De overheidsfinanciën verbeterden aanzienlijk in het eerste kwartaal van 2023. Volgens het IMF-programma is de target van de primaire rekening vastgesteld op 1,7% van het BBP voor 2023.
- De internationale reserves bedragen per eind april USD 1,14 miljard. De bruikbare reserves zijn geschat op USD 865 miljoen.
- In juni 2023 rondde het Internationaal Monetair Fonds (IMF) de tweede review van de Extended Fund faciliteit (EFF) voor Suriname af. Gedurende deze faciliteit die in december 2021 werd goedgekeurd, monitort het IMF een aantal targets die met de Surinaamse overheid zijn afgesproken. Van de gestelde IMF-maatregelen was iets meer dan de helft afgerond tegen juni 2023 (Tabel 1).

Tabel 1. Status IMF-maatregelen

Beleidsgebied	Afgerond	In uitvoering	Lopend	Overig
Vereist onmiddellijke aandacht	23,1%	23,1%	7,7%	46,2%
A: Monetair en wisselkoersbeleid	61,9%	9,5%	23,8%	4,8%
B: Fiscaal beleid	55,0%	6,7%	0,0%	38,3%
C: Schuld	57,1%	28,6%	0,0%	14,3%
D: Financiële sector	56,5%	4,3%	30,4%	8,7%
E: Bestuur	51,7%	24,1%	0,0%	24,1%
F: Overig	75,0%	0,0%	25,0%	0,0%
Totaal	54,6%	12,4%	10,3%	22,7%

Bron: Calculaties SEOB o.b.v. IMF-monitoringsheet mei 2023.

Groeiverwachtingen onzeker, tekenen van inkrimping van de economie in 2023

Het volume van de productie van de Surinaamse economie ligt nog ver beneden het pre-covid niveau. De maandelijkse indicator voor economische activiteit van de Centrale Bank van Suriname (CBvS) schat een inkrimping van de economie van 0,7% in februari 2023. Het Planbureau voorspelt echter een marginale groei van 2,1% voor 2023, terwijl het IMF een groei in economische activiteit van 2,3% projecteert, indien het IMF-programma nauwkeurig wordt uitgevoerd.

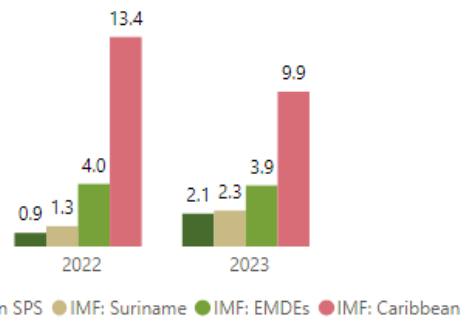
Volgens schattingen van het IMF, wordt het pre-covid niveau van het bruto binnenlands product (BBP) van USD 4 miljard niet voor 2028 behaald. Ook loopt de groei van de Surinaamse economie achter op de groei van de opkomende economieën (EMDEs) en de Caribische regio. Ontwikkelingen in de offshore olie-industrie kunnen de groei van de Surinaamse economie gunstig beïnvloeden. Echter blijft een final investment decision (FID) van de internationale oliemaatschappijen nog uit voor het offshore blok 58. De FID wordt verwacht rond mid-2024.

Het saldo van de goederenrekening steeg in het 1^e kwartaal van 2023 met 13,3%, vanwege een sterke afname van de importen met 17,5%. Er werd vooral minder olie en handelswaar geïmporteerd ten opzichte van het kwartaal daarvoor. Ook de exporten namen af in het 1^e kwartaal met 9,2%, vanwege een daling in de waarde van de goudexport. De lopende rekening van de betalingsbalans verbeterde behoorlijk, vanwege de verbetering in de primaire inkomensrekening en de goederenrekening. De financiële rekening van de betalingsbalans vertoonde in het 1^e kwartaal van 2023 een uitstroom van USD 81,4 miljoen gedreven door beleggingen en het overig financieel verkeer van de niet-bancaire sector. Per saldo vond er een deviezen afvloeien naar het buitenland plaats van USD 3,2 miljoen.

Wisselkoersstijgingen en inflatie houden aan

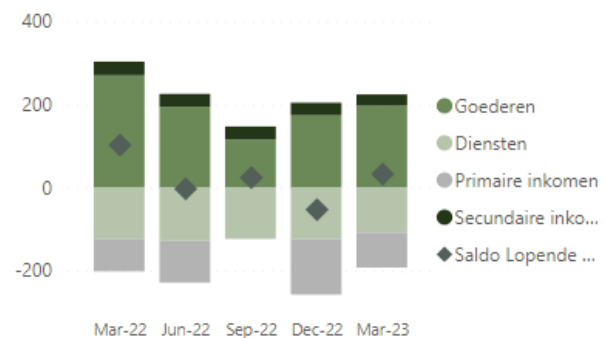
De inflatie in mei 2023 was 64,9%; een stijging van de consumentenprijzen ten opzichte van mei 2022. Het IMF verwacht dat de inflatie terugloopt naar 36% per eind 2023, als gevolg van fiscale en monetaire maatregelen. Stijgingen in voedselprijzen, prijzen voor nutsvoorzieningen en brandstof, droegen bij aan de inflatie. Consumentenprijzen lagen in de maand mei 19,7% hoger dan december 2022, terwijl de USD/SRD wisselkoers een depreciatie noteerde van 17,6% ten opzichte van ultimo 2022. Hoewel de inflatie hoog blijft bereikte de maandinflatie in mei ten opzichte van april het laagste niveau sinds juli 2022 (2,4%). Aan de hand

Reel BBP groei (in %)

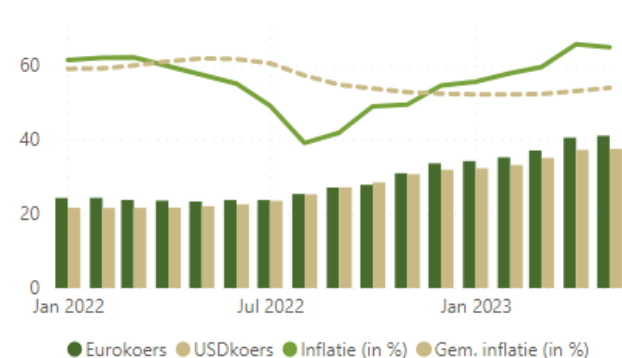
Bronnen: IMF, SPS.

Betalingsbalans (mln USD)

Bron: CBvS.

Inflatie en Wisselkoers

Bronnen: ABS, CBvS.

van de aanhoudende wisselkoersstijgingen en aangekondigde verhoging van nutstarieven, wordt verwacht dat consumentenprijzen verder zullen toenemen in de komende maanden van 2023.

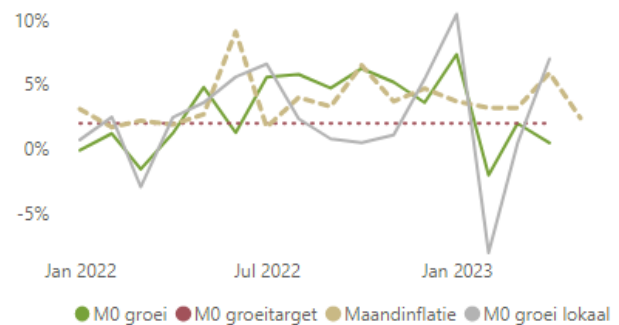
In april 2023 groeide de basisgeldhoeveelheid (M0) met 0,5% terwijl de lokale component van M0 met 7,0% steeg ten opzichte van maart. Vanaf januari 2023 is een afname in het groeitempo van M0 waar te nemen. De liquiditeitsmassa in ruime zin nam eveneens toe, met ruim SRD 3,9 miljard in april 2023. De stijging in de liquiditeitsmassa wordt sinds juli 2022 vooral gedreven door de stijging in de vreemde valuta component. De CBvS verhoogde het kasreservepercentage op SRDs van 39% naar 44% in april 2023. Ook stelde de CBvS een kredietlimiet in van 20% voor de groei van de SRD-kredietportefeuille voor de periode april 2023 – april 2024. Deze maatregelen moeten ervoor zorgen dat de geldgroei wordt geremd. Ook de Open Markt Operaties (OMOs) zijn in volle gang. In het 1^e kwartaal van 2023 is de CBvS gestart met de uitgifte van Central Bank Certificates (CBCs).

Met uitzondering van een lichte beweging in creditrentes in recente maanden, is er tot nog toe weinig beweging waar te nemen in rentes van de commerciële banken. De gewogen gemiddelde spaarrente steeg in april marginaal naar 8,2% gedreven door rentes op kortlopende termijndeposito's, terwijl de gewogen gemiddelde leenrentes stabiel bleven rond 13,6%.

De kredietverlening aan de private sector nam in april 2023 met meer dan 17% toe ten opzichte van december 2022. Vooralsnog blijkt het effect van de OMOs op bankrentes en de inflatie beperkt. Te verwachten is dat de combinatie van OMOs, kasreserveverhoging en de beperking van de kredietgroei een impact zal hebben op de renteontwikkeling in de bancaire sector.

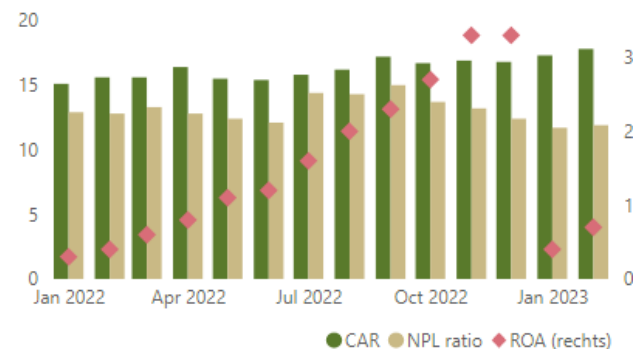
De soliditeit van de bancaire sector is een belangrijke pijler binnen het IMF-programma. Hoewel de geaggregeerde solvabiliteitsratio (CAR) van banken 17,8% bereikte in februari 2023, zijn enkele banken ondergekapitaliseerd. Van de kredietportefeuille van banken was ruim 11,9% niet-presterend (NPL) in februari; ver boven de internationale norm van 5%. De liquiditeitsratio van de sector kwam in februari uit op 51,8%, terwijl de winstgevendheid, gemeten aan de hand van return on assets (ROA), 0,7% was.

M0 groei en Maandinflatie (in %)

Bronnen: ABS, CBvS.

Bankensectorindicatoren (in %)

Bron: CBvS.

Overheidsfinanciën verbeteren in 2023, overheidsschuld bereikt recordniveau

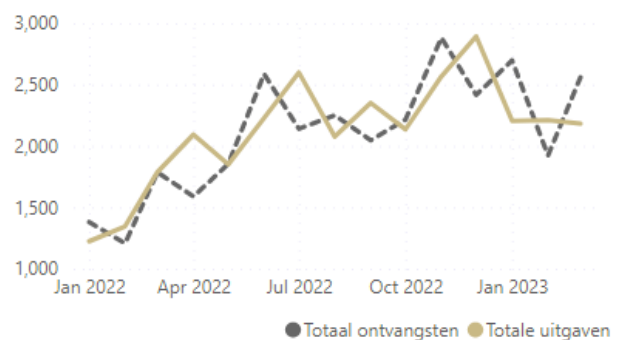
De overheidsfinanciën op kasbasis verbeterden in het 1^e kwartaal van 2023. Zowel de totale ontvangsten als uitgaven op kasbasis ten opzichte van het geschatte BBP¹ daalden aanzienlijk in vergelijking met 2022.

De impact van de BTW was nog niet merkbaar in overheidsinkomsten van het 1^e kwartaal van 2023. De totale ontvangsten en uitgaven van het 1^e kwartaal, stonden op jaarbasis² respectievelijk op 85,2% om 75,6% van de begroting in 2023. Vooral de interestbetalingen en de kapitaaluitgaven liepen achter op de begrootte bedragen. Gezien de ontvangsten de uitgaven overtroffen, noteerde de overheid een overschot op kasbasis. De SEOB onderstreept niettemin de prior action vanuit het IMF betreffende het herzien van de BTW- wet. Het inningsproces dient ook aangescherpt te worden.

De primaire rekening noteerde op jaarbasis een overschot van 3,5% van het geschatte BBP in het 1^e kwartaal van 2023. De IMF-target voor de primaire rekening is gesteld op 1,7% in 2023 (Tabel 2). Subsidies en bijdragen stonden in het 1^e kwartaal op jaarbasis op 8% van het geschatte BBP. Personeelsuitgaven kwamen in het 1^e kwartaal op jaarbasis neer op 6,1% van het BBP, lager dan de target van 7% van BBP dat in 2024 bereikt moet worden.

De overheidsschuld volgens de wet op de staatsschuld steeg van circa 122% in 2022 naar 195% in het 1^e kwartaal 2023, boven het wenselijke obligoplafond van 120% in 2024 en 60% per 2035. Niettemin, op basis van het geschatte BBP van het IMF van SRD 86,7 miljard voor 2022 komt de geschatte overheidsschuld per maart 2023 uit op circa 131%. De buitenlandse schuld steeg vanwege een nieuwe lening bij de IADB van USD 50 miljoen en vanwege het wisselkoerseffect. Ook registreerde de Rekenkamer in 2023 een lening van USD 15,8 miljoen die in 2018 werd aangegaan (SDMO, 2023).

Ontvangsten en Uitgaven (mln SRD)

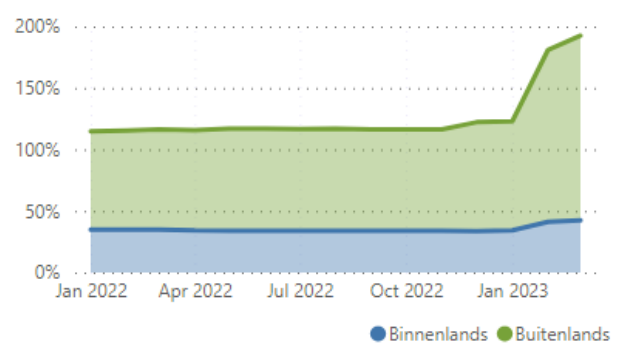
Bron: Ministerie van Financiën.

Tabel 2. Overheidsindicatoren in % van BBP

	Q1.2023 op jaarbasis	EFF Target
Primaire Rekening	3,5%	1,7% in 2023
Lonen en salarissen	6,1%	7,0% in 2024

Bron: SEOB met cijfers Ministerie van Financiën en BBP-schattingen IMF.

Staatsschuld (in % van BBP)

Bron: SDMO.

¹ Het geschatte BBP voor Suriname bedraagt SRD131,9 miljard voor 2023 volgens het IMF.

² De kwartaaluitkomst vermenigvuldigd met vier (4).

Vooruitzichten/Aanbevelingen SEOB

- SEOB is content dat het EFF-programma van het IMF wederom voortgang vindt.
- SEOB benadrukt dat het EFF-programma van het IMF zeer uitdagend is. Het zal enorme fiscale en monetaire discipline en focus eisen van de overheid om het programma uit te voeren.
- De overheidsfinanciën verbeteren op kasbasis, maar zijn nog erg fragiel en onvoldoende duurzaam.
- Het positieve overheidssaldo op kasbasis kan wederom omslaan als er niet gewerkt wordt aan het structureel verhogen van de inkomsten, waaronder effectievere btw-inning, indirecte belastingen (invoerrechten) en structureel het fiscaal systeem in te zetten als "revenue generator" voor het land.
- De BTW wet zal zo spoedig mogelijk door De Nationale Assemblee (DNA) moeten worden herzien om de inningsbasis naar 60% te verhogen. Echter is dit niet ten gunste van het bedrijfsleven in het kader van investeringen in de olie- en gasindustrie. Door BTW te heffen op energie- en waterkosten, zal de koopkracht verder afnemen. Het advies is om na te gaan hoe de btw-inning beter kan worden geïmplementeerd. De Vereniging Surinaams Bedrijfsleven (VSB) heeft in dit kader, een actie uitgezet i.s.m. USAID, om de implementatie van BTW te versterken. Voorts kunnen kansspelen en casino's, niet worden uitgezonderd van het betalen van BTW en kan deze sector niet worden geschaald op hetzelfde niveau als de eerste levensbehoeften.
- Het positieve overheidssaldo op kasbasis kan ook omslaan in een negatieve, als de subsidies niet worden afgebouwd en de personele kosten niet onder controle worden gehouden.
- Benadrukt dient te worden dat hoewel het IMF-programma expliciet aangeeft dat er geen verhogingen van salarissen toegekend en/of nieuwe ambtenaren aangenomen zullen worden, dit in de praktijk wel blijkt te gebeuren. Deze handelingen zullen resulteren in (1) het niet behalen van de primaire-rekening target, (2) verdere prijsstijging, (3) het sociaal programma in gevaar brengen en geven geen blijk van commitment voor de goede uitvoering van het IMF- programma.
- Vanwege de monetaire maatregelen wordt de SRD-kredietverlening beperkt. De SEOB vraagt aandacht voor het activeren en promoten van productie- en garantiefondsen die de lokale productie en het MKB moeten laten groeien.
- Indien de maandinflatie voor resterende maanden het tempo van de maand mei aanhoudt (2,4%), wordt de inflatie voor 2023 geschat op ruim 42%. Indien prijsstijgingen zich voortzetten met het tempo sinds januari 2023 – gemiddeld 3,7% per maand – komt de inflatie voor 2023 uit op 54%.
- Indien de subsidies op water en elektra verder worden afgebouwd, bestaat het risico dat prijsstijgingen op korte termijn zullen aanhouden gedreven door kostenfactoren. Hierdoor ziet de verwachte inflatie van 36%, zoals genoemd in het IMF-rapport, er vooralsnog niet realistisch uit.
- De schuldpositie van Suriname is niet verbeterd. Het is positief dat er met de Paris Club en India reeds een akkoord is ten aanzien van de herschikking. Haast dient gemaakt te worden met de herschikking van de "Oppenheimer" en China schulden. Tenslotte zal er een start gemaakt moeten worden met de afbetaling ten einde Suriname uit default positie te halen.
- De SEOB beveelt ook aan de maatregelen betreffende de CBvS onder de loep te nemen, met name (1) de Bankwet in lijn te brengen met regelgeving Deviezencommissie, (2) herkapitalisatie van de CBvS en (3) het publiceren van jaarrekeningen van de CBvS.
- De SEOB pleit ook voor een transparantere en effectievere uitvoering van het sociaal programma. Bij voorkeur dienen incentives te worden verstrekt via het fiscaal systeem ter bevordering van een effectievere werking van het fiscaal systeem en voor de transparantie.